

دانشگاه پیام نور
مرکز تهران

دانشگاه تحصیلات تکمیلی، گروه حقوق جزا و جرم شناسی
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

عنوان:

میزان مسئولیت کیفری در رابطه با بیماران اسکیزوفرنی

استاد محترم راهنما:

خانم دکتر سوهانیان

استاد محترم مشاور:

آقای دکتر عزتی پور

نگارش:

مریم غیاثوند

چکیده

هویت اجتماعی و شخصیت هر شخص در جامعه ، در کنش متقابل اجتماع ، به تدریج تکوین می یابد ، رشد می کند و طی زمان در محیط فرهنگی و اجتماعی و زیستی تحقق می یابد . بدین ترتیب شخصیت انسان را می توان براینند روحی و معنوی در کنش ها ، واکنش ها ، اعتقادات و دکترین شخص در برخورد با حوادث ، پدیده ها و موقعیتها دانست . و چنانچه فردی به علت مشکلات و مسائل مختلف زندگی و یا طرز سازمان شخصیت نتواند در برابر مشکلات استقامت ورزیده و برای حل و رفع آن ، اقدام مقتضی به عمل آورد رفتارهای غیرعادی شده و بدون آن که بخواهد ، نمی تواند با هنجارهای اجتماعی سازگاری پیدا کنند و بیشترین مجرمان اجتماعی را این افراد تشکیل می دهند . یکی از این گونه های اختلال شخصیت ، اسکیزوفرنها هستند ، افراد این گروه که روان پریش نامیده می شوند ، بر اثر فشارهای بسیار شدید روحی که جنبه های برونی و درونی دارند شخصیت آنها به کلی درهم شکسته شده و ضبط و کنترل رفتار و گفتار به کلی ساقط گردیده و از دست رفته است و شخص نسبت به رفتار خود مسئولیت ندارد و به محض تشخیص روانپزشک قانونی یا روانشناس بالینی ، وجود جنون محرز گردد مساله مسئولیت ساقط می گردد ، زیرا ، مجازات ها بر پایه فرض مسئولیت مجرمین صورت می گیرند . و در نظام های کنونی حقوق جزا ، افراد دیوانه و بعضی اشخاص دیگر که به طور موقتی بازرسی رفتار خود را از دست داده اند از مجازات معاف شناخته می شوند. قانونگذار جمهوری اسلامی ایران نیز در ماده ۵۱ ق.م.ا ، جنون در حال ارتکاب جرم را به هر درجه که باشد رافع مسئولیت کیفری دانسته است . و منظور از آن ، حالتی است که مجرم در زمان ارتکاب جرم ، اراده کامل به اعمال خود نداشته (عنصر مادی) یا از نتیجه اعمال خود بی اطلاع باشد (عنصر معنوی) . و از مصادیق

جنون می توان به اسکیزوفرنی اشاره کرد که در صورت اثبات این شرایط حالت کیفری از مجرم سلب می شود .

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه

.....
.....
.....
..... ۱

مساله

تعريف

.....
.....
.....

..... ۲

تحقيق

سوالات

.....
.....
.....

..... ۲

تحقيق

فرضيات

.....

.....

.....

..... ۲

اهداف

.....

.....

.....

..... ۳

سابقه و ضرورت انجام تحقیق

.....

.....

..... ۳

روش و ابزار گردآوری اطلاعات

.....

.....

..... ۲

تعاریف و اصطلاحات

.....

.....

..... ۴

بخش اول : اختلالات شخصیت

.....

.....

۱۰.....

فصل اول : شخصیت

.....

.....

۱۰.....

مبحث اول : تعریف شخصیت

.....

.....

۱۰.....

گفتار اول : تعریف شخصیت از دیدگاه‌های مختلف

.....

۱۱.....

مبحث دوم : ساختار ، عناوین و تکوین شخصیت

.....

۱۴.....

مبحث سوم : اختلال شخصیت و تأثیر آن در جرم

.....زایی.....

۲۰.....

گفتار اول : نظریه های بنیادین علل جرم

.....

.....

۲۰.....

فصل دوم : اختلال شخصیت و مسائل مربوط به

..... آن

..... ۲۹

مبحث اول : سبب شناسی و علل ایجاد اختلالات

..... شخصیتی

..... ۲۹

مبحث دوم : ملاک های تشخیص اختلالات

..... شخصیتی

..... ۳۴

مبحث سوم : انواع اختلال شخصیت

.....

.....

..... ۳۶

بخش دوم : اسکیزوفرنی از منظر

..... جرمشناسی

..... ۴۱

فصل اول : اسکیزوفرنی به عنوان یک

..... بیماری

۴۱.....

مبحث اول : اسکیزوفرنی چیست

.....؟

.....

۴۱.....

مبحث دوم : انواع اسکیزوفرنی

.....

.....

۴۶.....

مبحث سوم : علائم بیماری اسکیزوفرنی و عوامل مؤثر بر آن

.....

۵۰.....

گفتار اول : علائم

.....اسکیزوفرنی.....

.....

۵۱.....

گفتار دوم : تشخیص و ویژگی های

.....بالینی.....

.....

..... ۵۳

فصل دوم : اسکیزوفرنی از دیدگاه جرم‌شناسان

.....

..... ۵۵

مبحث اول : علل ابتلا به

..... اسکیزوفرنی

.....

..... ۵۵

مبحث دوم : داده های آماری اسکیزوفرنی در

..... ایران

..... ۵۸

مبحث سوم : اسکیزوفرنی از دیدگاه جرم‌شناسان

.....

..... ۶۲

گفتار اول : اسکیزوفرنی ها جنایتکاران

..... خطرناک

.....

..... ۶۳

بخش سوم : بررسی میزان مسئولیت کیفری مجرمان مبتلا به

..... اسکیزوفرنی

..... ۶۷

فصل اول : مسئولیت کیفری و مسائل مربوط به

آن.....

۶۷

مبحث اول : مفهوم مسئولیت

کیفری.....

.....

۶۷

مبحث دوم : مسئولیت کیفری بزهکار

.....

.....

۷۱.....

فصل دوم : مسئولیت کیفری مجرمان مبتلا به اسکیزوفرنی

.....

۸۰ ..

مبحث اول : مسئولیت مجانین از نظر مقررات قانونی

ایران.....

۸۰

گفتار اول: جنون از نظر قانون مجازات عمومی سابق

.....

۸۰.....

گفتار دوم : جنون در قانون مجازات اسلامي

.....

.....

۸۲.

مبحث دوم : مسئولیت کیفری مجرمان مبتلا به هر یک از

انواع اسکیزوفرنی

۸۸

گفتار اول : اسکیزوفرنی

..... ساده

.....

۸۹.....

گفتار دوم : اسکیزوفرنی نوع

..... هبفرنیک

.....

۹۱.....

گفتار سوم : اسکیزوفرنی نوع

..... کاتاتونیک

.....

۹۱.....

گفتار چهارم : اسکیزوفرنی نوع

.....پارانوئید

.....

۹۱.....

مبحث سوم : درمان و پیشگیری از بروز جرائم

.....اسکیزوفرنها

۹۳.....

نتیجه

.....گیری

.....

.....

۱۰۲.....

.....پیشنهادات

.....

.....

۱۰۵.....

و منابع

.....ماخذ

.....

.....

۱۰۸.....

چکیده

.....انگلیسی

.....

.....

۱۱۲.....

تقدیر و تشکر

« دانش گنجینه ای است که کلید آن سؤال است » رسول اکرم (ص)

خدای بزرگ را شکر می کنم که فرصتی جهت ادای وظیفه شاگردی، نسبت به اساتید محترمی که طی دو سال اخیر، افتخار حضور در محضرشان را داشته ام، را به من عطا نموده است. هر چند قصور زیادی در استفاده کامل از دانش ایشان نموده ام. اکنون که در آستانه اتمام برهه ای از این فرصت هستم، نسبت به همه اساتید ارجمندم در دانشگاه پیام نور مرکز تهران، علی الخصوص سرکار خانم دکتر سوهانیان که با علاقه و دلسوزی، و با دانش و تجربه وافر خویش، به عنوان استاد راهنما هدایت مرا پذیرفته اند، قدردانی و تشکر ویژه خود را تقدیم می نمایم. همچنین از جناب آقای دکتر عزتی پور، استاد مشاور اینجانب، که با صبر و بردباری فراوان از دانش بی انتهای خویش، مرا بهره مند ساخته اند کمال تشکر را دارم.

در پایان از جناب آقای دکتر نظیفی که در انتخاب موضوع پروژه راهنمای اینجانب بوده اند نیز تشکر و سپاس گزاری می نمایم.

مقدمه

موضوع پایان نامه پیش رو:

الف) میزان مسئولیت کیفری بیماران اسکیزوفرنی که این موضوع بین علوم مختلفی از جمله پزشکی، روانشناسی و جرم‌شناسی رابطه برقرار می‌کند و به جذابیت تحقیق در این سه حوزه می‌افزاید. شاید بتوان گفت مهمترین مسأله‌ای که جوامع کنونی به آن گرفتار می‌باشند مسئله بزهکاری است و برای حل این معضل مهم ضروری است که برخوردهای اصولی و ریشه‌ای به منظور کشف و شناخت پدیده بزهکاری به عمل آید تا از این رهگذر بتوان راه حل‌هایی برای پیش‌گیری از جرم به دست آورد.

ب) یکی از مسائل ریشه‌ای در وقوع جرم رابطه‌ای است که این بیماری با وقوع جرائم دارد.

ج) پیشرفت علوم روان‌شناسی و روان‌پزشکی موجب تشخیص انواع اختلالات شخصیت گردیده و محققین این علوم، جرم را نتیجه عدم تعادل شخصیت مجرم که از واکنش متقابل عوامل روانی و فیزیولوژیکی ناشی می‌شود تلقی می‌نمایند.

لذا پایان نامه مذکور به سه بخش تقسیم شده و هر بخش شامل دو فصل و هر فصل شامل چندین مبحث و گفتار می‌باشد که در بخش اول درباره‌ی شخصیت و مسائل مربوط به آن و در بخش دوم درباره‌ی اسکیزوفرنی از منظر جرم‌شناسی و در بخش سوم بررسی میزان مسئولیت کیفری مجرمان مبتلا به اسکیزوفرنی را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

تعریف مسأله:

متخصصین علوم مختلف روان پزشکی، روانشناسی، زیست شناسی، جامعه شناسی، جرم شناسی علل ابتلا به اسکیزوفرنی را در رشته های تخصصی خود مورد بررسی و تحقیق قرار داده و همگی اذعان دارند که به طور دقیق یک علت مشخص عامل ابتلاء به اسکیزوفرنی نیست بلکه عوامل مختلف جسمی و روانی و اجتماعی تواما در ابتلا به اسکیزوفرنی مؤثر هستند به طوریکه بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی یا جنون جوانی دچار عدم تعادل شخصیت بوده و حقایق را نمی پذیرند و دارای رفتار غیر عادی، اوهام و هذیان هستند و هیچگونه بصیرتی بر ماهیت کارهای خود ندارند و برای خود و اجتماع خطرناک هستند و اغلب موجب بروز حوادث خطرناکی برای خود و اجتماع می گردند.

سؤالات تحقیق:

- ۱- بیماری اسکیزوفرنی چه تأثیری در حالات روحی و شخصیتی فرد دارد؟
- ۲- عوامل مؤثر بر بیماری اسکیزوفرنی چیست؟
- ۳- مسئولیت کیفری مجرمانی که مبتلا به بیماری اسکیزوفرنی هستند به چه میزانی است؟

فرضیات تحقیق:

- ۱- اختلالات بیماری اسکیزوفرنی تأثیر روحی و روانی در شخص می گذارد زیرا تعادل شخصیتی فرد به واسطه آن بهم می خورد.
- ۲- بیشتر به نظر می رسد عوامل مؤثر در بیماری اسکیزوفرنی ناشی از عوامل فردی (بیولوژیک) عوامل روانی یا عوامل محیطی یا اجتماعی باشد.
- ۳- به نظر می رسد اینگونه بیماران فاقد مسئولیت کیفری هستند.

اهداف:

- ۱- بازشناسی مسئولیت جنایی بیماران اسکیزوفرنی
- ۲- شناخت عوامل مؤثر در بیماری اسکیزوفرنی
- ۳- متخصصین با شناختی که به دست می آورند می توانند یک بیمار اسکیزوفرنی را مسئول اعمال خود بشناسند.

سابقه و ضرورت انجام تحقیق:

از آن جا که طبق تحقیقات انجام شده در رابطه با موضوع این پایان نامه در منابع مورد تحقیق از قبیل اینترنت، مقالات به چاپ رسیده و سایر منابع، موضوع این پایان نامه کمتر مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است؛ لذا بررسی و تحقیق در این رابطه ضروری به نظر می رسد. در ضمن این موضوع زمینه‌ی آشنایی با بیماران اسکیزوفرنی و بررسی مسئولیت جنایی (کیفری) آن ها در هنگام عمل ضداجتماعی را فراهم می نماید.

روش و ابزار گردآوری اطلاعات:

کتابخانه، مقالات، مجلات، نقطه نظرات حقوقی و قضایی اساتید و حقوقدانان و پزشکان و

ساختار تحقیق:

در این تحقیق تا حد توان سعی شده است، بیماری اسکیزوفرنی، حالات مختلف آن و تأثیر آن در وقوع جرم مورد بررسی واقع شده و میزان مسئولیت جنایی این قبیل افراد بیان شود.

تعاریف و اصطلاحات

شخصیت:

شخصیت از ریشه لاتین آن که به معنی نقاب و ماسک است گرفته شده است و اشاره به ماسک و نقابی دارد که بازیگران یونان و روم قدیم بر چهره می گذاشتند و این تعبیر تلویحاً به این موضوع اشاره دارد که شخصیت هر فرد ماسکی است که او بر چهره خود می زند تا وجه تمایز او از دیگران باشد.^۱ شخصیت انسان را می توان برآیند روحی و معنوی در کنش ها، واکنش ها، اعتقادات و دکترین شخص در برخورد با حوادث، پدیده ها و موقعیتها دانست.^۲

تعریف شخصیت در لغت نامه دهخدا:

تعریف شخصیت، مانند اکثر مفاهیمی که به ویژگی های انسان مربوط می شود، کار آسانی نیست، زیرا مفهومی که این کلمه در زبان عامیانه پیدا کرده است با مفهومی که در روانشناسی برای آن قائل شده اند، تفاوت زیادی دارد. در زبان عامیانه، کلمه شخصیت معنی مختلفی دارد. آنچنان که در لغت نامه دهخدا معانی زیر برای آن ذکر شده است:

شرافت، نجابت، رفعت، بزرگواری، مرتبه و درجه.^۳

اسکیزوفرنی (شیزوفرنی):

۱. بررسی طرح تاثیر متغیرهای جمعیت شناختی بر اضطراب و افسردگی در میان دانشجویان علوم پزشکی اصفهان در سال ۸۶-۸۵ طرح از: مرضیه مختار پور، زهره گودرزی و افسانه حسن پور، مرکز تحقیقات علوم انسانی سلامت گزارش نهایی طرح تحقیقاتی، شماره طرح: ۲۸۶۰۷۵. ص ۳۲.
۲. دکتر عباس نظیفی، مبانی جرمشناسی، چاپ اول، نشر دادگستر، ۱۳۸۹، ص ۳۰.
۳. لغت نامه دهخدا

واژه اسکیزوفرنی از مصطلحات روان پزشکی معروف "زوریخ اوژن بلویلر" است که آن را در آغاز دهه دوم سده بیستم ۱۹۱۱م به جای "جنون پیشرس"^۱ وضع کرده است. (بلویلر) واژه (اسکیزوفرنی) را از ترکیب دو کلمه یونانی (اسکیزین) و (فرن یا فرنوس) ساخته است که معنی جزء اول آن، شکافتن، تجزیه، تفکیک و از دست دادن وحدت است و جزء دوم آن یعنی، ذهن و فکر است^۲ و از آن نظر برای این بیماری برگزیده شد که هوش اشخاص مبتلا به این بیماری به اجزاء خود تجزیه شده و افکار او دچار از هم گسیختگی می شود و وحدت و رشته اتصال خود را از دست می دهد. در شخصیت بیمار سستی راه می یابد؛ بیمار از دنیای خارج بیزار می گردد و از واقعیت آن روی برمی گرداند و به درون خویش پناه می برد. از مشخصات مهم این بیماری، میل شدید بیمار به جدایی از دیگران و حالت انزواء و گوشه نشینی و در خود فرو رفتن است. "بلویلر" دریافت که این جنون خاص جوانان نیست بلکه در تمام سنین عمر احتمال بروز آن وجود دارد، هشتاد درصد کلیه مبتلایان به جنون کنشی دچار اسکیزوفرنی هستند از این جهت فراوان ترین نوع جنون محسوب می شود.

اسکی زوفرنی نوع ساده:

این بیماری ممکن است از ابتدا به طور ساده شروع و یا اینکه باقی مانده یک اسکیزوفرنی حاد باشد که پس از درمان به فرم سبک در آمده است.^۳ از علائم مهم اسکیزوفرنی ساده، کاهش تدریجی علاقه، از دست دادن جاه طلبی، بی اعتنائی عاطفی، عقب نشینی از روابط اجتماعی و انزواست. بیمار در فکر قبول یا مردود شدن در تحصیل و یا موفقیت در شغل خود نبوده و به خانواده و دوستان خود توجهی نمی کند ممکن است به طور ادواری تحریک پذیر شود اما فقدان روابط عاطفی و حالت انزواطلبی بیمار، دائما در تزیاید است. صحبت کردن او جزئی و

۴. از مصطلحات "امیل کراپلین" Emil KRAEPELIN (۱۸۶۵-۱۹۲۶) روانپزشک معروف آلمانی است. وی به سال ۱۸۹۶ این نام را از آن جهت برای این بیماری برگزید که بیشتر در نوجوانان و جوانان ملاحظه می گردید.

۱. دکتر مهدی کی نیا، روانشناسی جنایی، ج اول، چاپ پنجم، انتشارات رشد، ۱۳۸۴، ص ۴۰۱.

۲. دکتر تاج زمان دانش، مجرم کیست جرمشناسی چیست؟، چاپ نهم، انتشارات کیهان، ۱۳۸۱، ص ۱۴۳.

ناچیز، از بهداشت فردی و قیافه ظاهری خود غافل می ماند. علاقه ای به جنس مخالف نشان نداده تمرکز حواس بر هر چیزی که خارج از دنیای درونی و تخیلی بیمار باشد برای او مشکل است.^۱

اسکی زوفرنی نوع هیپرنیک^۲:

اسکی زوفرنی نوع هیپرنیک^۳ بیشتر خاص نوجوان است و آغاز آن گاهی از پانزده سالگی است. نوعی بی میلی نسبت به ادامه تحصیل در بیمار پدیدار می شود در صورتی که قبل از ابتلای به بیماری، نوجوان دانش آموز با استعدادی بوده است. مهم ترین عامل مشخص این بیماری خنده های بی معنی به علاوه رفتار و کردار خارج از تربیت، گفتار وقیحانه و ضمنا اوهام و تخیلات شدید است. شخصیت بیمار سیر قهقراپی می کند در نتیجه بیمار رفتار کودکانه از خود بروز می دهد، شکلک در می آورد، سخنان او مفهوم نیست و دچار نئولوژیسم می شود.

اسکی زوفرنی نوع کاتاتونیک^۴:

این بیماری معمولاً ناگهانی تر از سایر انواع اسکی زوفرنی بروز می کند. بیمار حالت بهت و گیجی داشته ناگهان همه حرکات بدنی از دست می رود. بیمار تمایل به بی حرکت ماندن در وضعیت های جسمی ساختگی و غیرعادی و تحمیلی پیدا می کند ف و این وضعیت را بیمار ممکن است ساعتها و حتی روزها نگهدارد تا حدی که دست و پای بیمار ممکن است به سبب بی حرکتی متورم و کبود شود. بعضی از این بیماران بسیار تلقین پذیر بوده و دستوراتی را که به آنها داده می شود فوری اطاعت می کنند و یا اعمال و کلمات دیگران را عیناً تقلید می نمایند و به تحریف تلفظ بعضی از کلمات می پردازند. مثلاً کلمه غلط

۳. همان منبع، ص ۱۴۴

^۲ hebephrenique

۲. واژه ای است که فرانسویان آن را "ب فرنی" تلفظ می کنند ترکیبی است از دو کلمه یونانی به معنای نوجوانی یا شباب و دیگری به معنی ذهن است.

^۴ Catatonique